

*Михайло Шелемба,
кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В НІМЕЧЧИНІ ТА ШВЕЦІЇ

У статті окреслено особливості реалізації молодіжної політики в Німеччині та Швеції.

Встановлено, що важливою особливістю, яка характеризує стан зазначеної сфери в обох країнах, є існування наднаціонального регулювання з боку ЄС, яке трансформується з огляду на існуючі умови та зовнішні виклики. Доведено, що існуюча модель молодіжної політики в Швеції і Німеччині може ідентифікуватись як модель соціального партнерства на рівні суспільства і держави. Виявлено, що серед основних сучасних напрямів молодіжної політики Німеччини можна виділити: створення нових форматів спільних проєктів, які відходять від відомчо-орієнтованого погляду на молодіжну політику і використовуються для міжсекторальної взаємодії; впровадження системи контролю реалізації молодіжної політики, який передбачає розгляд запланованих змін у федеральній політиці, оцінку їх потенційного впливу на молодих людей; створення дискурсу стосовно впровадження нових сфер формування молодіжної політики, актуальних для молоді в умовах сучасних викликів як на рівні Німеччини, так і країн-учасниць ЄС. Доведено, що ціллю національної молодіжної політики Швеції є: можливість формувати своє життя, впливати на розвиток суспільства.

Ключові слова: *молодіжна політика в Німеччині та Швеції, модель соціального партнерства на рівні суспільства і держави, наднаціональне регулювання з боку ЄС, відповідальність держави за інтеграцію молоді, питання впливу на рішення влади.*

The article presents a systematization of the peculiarities of the implementation of youth policy in Germany and Sweden.

It is established that an important feature that characterizes the state of this area for the two countries is the existence of supranational regulation by the EU, which is transformed in view of existing conditions and external challenges. The key characteristics of the development of this phenomenon at the national level of the two countries were revealed. It is proved that the existing model of youth policy in Sweden and Germany can be identified as a model of social partnership at the level of society and the

state. It was found that among the main current areas of German youth policy are: the creation of new formats of joint projects that depart from the departmental-oriented view of youth policy and are used for cross-sectoral areas; introduction of a system of control over the implementation of youth policy, which provides for consideration of planned changes in federal policy, assessment of their potential impact on young people; creating a discourse on the introduction of new areas of youth policy, relevant to young people in today's challenges, both at the level of Germany and the EU member states. It is proved that the goal of Sweden's national youth policy is: access to good living conditions, the opportunity to shape their lives, to influence the development of society. It is determined that at the level of the government it is established that youth policy should be intersectoral, address educational issues, employment issues, socio-economic issues (including housing), leisure and culture, private economy, influence on government decisions in various fields. (including ecology).

Key words: *youth policy in Germany and Sweden, model of social partnership at the level of society and the state, supranational regulation by the EU, state responsibility for youth integration, issues of influencing government decisions.*

Постановка проблеми. Молодь є головним стратегічним кадровим ресурсом та перспективною частиною громадянського суспільства. Підтримка молодого покоління виступає у якості пріоритетного напрямку державної політики більшості країн світу. Її реалізація здійснюється через використання законодавчих актів і системи заходів, які забезпечують якість життя молоді. Вплив глобалізації, зовнішні виклики вимагають від держави використання заходів стосовно підтримки соціалізації молодих громадян, забезпечення їх успішної інтеграції в громадянське суспільство, підвищення їх соціально-економічного рівня. Ефективність молодіжної політики країни є запорукою модернізації, реформ, суспільного розвитку держави в перспективі, які у великій мірі залежать від готовності молоді до участі у всебічній життєдіяльності країни. Досвід розвинених країн, у тому числі тих, які є членами ЄС, у сфері розвитку молодіжної політики є показовим з огляду на високі результати соціально-економічного розвитку.

Аналіз останніх досліджень. Теоретико-практичні питання розвитку молодіжної політики на рівні країн ЄС вивчалися: Т. Шевальє, П. Лонкле [5], П. Ботзелен [4], С. Гутмане [8], П. Александре, А. Вальтер, Л. Демет [2]. Проблеми молодіжної політики в Швеції, Німеччини розкрито в роботах Н. Бейнборна, С. Грохса, Р. Райтер, Н. Ільріх [3], К. Гартнера, І. Поноцного [7], Дж. Олофссона, М. Квіста [9], Т. Краснопольської [1, с. 33]. Варто зазначити, що, незважаючи на існуючий масив досліджень, є потреба систематизації сучасних характеристик реалізації молодіжної політики в Німеччині та Швеції.

Розглянемо основні характеристики молодіжної політики в Німеччині і Швеції, які існують на сучасному етапі розвитку.

Першою особливістю, яка визначає стан вказаної сфери для обох країн, є існування наднаціонального регулювання з боку ЄС.

У дослідженні Т. Шевальє, П. Лонкле [5] вказано, що хоча європейські інститути не мають компетенцій, які б обов'язково застосовувалися до держав-членів, вони відіграють дуже важливу роль у сфері молодіжної політики. Цю роль втілюють як Рада Європи, яка займається питаннями молоді з 1960-х років, так і Європейська Комісія, яка взяла на себе ці завдання з 1986 року та запустила програму «Молодь для Європи».

Матеріали, присвячені інституціональному та програмному забезпеченню, нормативно-правовому регулюванню (П. Боетзелен [4]), показують, що у цих двох інститутів є свої повістки дня, цінності, цілі, що збігаються лише частково. Тим не менш, вони співпрацюють з 1998 року за допомогою молодіжного партнерства, спільної організації навчальних занять, виходу спеціалізованого журналу («Койот»), підготовки «інструментів» роботи для молодіжних працівників та підтримки досліджень з проблем молоді.

С. Гутмане [8] визначає, що регулярна організація зустрічей між особами, які приймають рішення, професіоналами та дослідниками з проблем молоді в Європі, дозволяє поступово виробити загальні принципи та рекомендації щодо того, що могло б стати основними напрямками громадського втручання для молоді в Європі. Встановлено, що зазначені інститути беруть участь у процесі «горизонтальної європеїзації». Після економічної кризи 2007 року Європейська рада пішла ще далі в цій європеїзації, ухваливши у 2013 році «Європейську гарантію для молоді»: це була перша політика, спрямована на безробітну молодь із значним бюджетом, наданим як Ініціативою зайнятості молоді, так і Європейським соціальним фондом.

Аналіз основних наукових матеріалів (П. Александре, А. Вальтер, Л. Демет, П. Лонкле [2]) дозволив виявити, що на сучасному етапі в рамках Європейського Союзу пріоритетними напрямками молодіжної політики, крім освіти, професійної підготовки та перепідготовки, освоєння інформаційних технологій, соціальної зайнятості та мобільності, зближення молоді різних країн на базі міжкультурного діалогу, є також захист прав людини, зростання громадянської активності та добровільча діяльність (волонтерство). При цьому на наднаціональному рівні країнам-учасникам ЄС рекомендується формувати молодіжну політику, яка б орієнтувалась на можливість набуття молоддю соціального досвіду, соціальної впевненості і готовності до майбутнього; формування у молодих людей впевненості, що їх громадянська активність у громадському житті приносить результат.

Сформулюємо ключові характеристики молодіжної політики, які визначають її стан у Німеччині.

Вивчення наукових матеріалів (Н. Бейнборна, С. Грохса, Р. Райтер, Н. Ільріх [Weinborn], К. Гартнера, І. Поноцного [7]) показує, що державна молодіжна полі-

тика Німеччини на національному рівні ґрунтується на особливій ролі держави, нормативній регламентації заходів підтримки молодих людей та молодіжних організацій. Стратегія державної молодіжної політики передбачає відповідальність держави за інтеграцію молоді та розробку соціальних програм, доступних для всіх молодих людей.

Оцінка інституціональних засад розвитку зазначеної сфери, визначених дослідниками (К. Гартнером, І. Поноцним [7]), свідчить, що:

- головна відповідальність за молодіжну політику покладена на федеральне міністерство у справах сім'ї, людей похилого віку, жінок та молоді. Вказаний інститут відповідає за підготовку та прийняття законів, що стосуються інтересів дітей та молоді у всіх політичних аспектах, головним чином у галузі освіти, охорони здоров'я та трудових відносин, а також організовує та підтримує міжсекторальну співпрацю з іншими міністерствами, федеральними землями та муніципалітетами нарівні з державними органами у справах молоді. Також міністерство бере участь у розвитку та здійсненні європейських молодіжних програм та доручає експертам вивчати ситуацію у молодіжній сфері у Німеччині, підтримує відповідні дослідницькі проєкти. Раз на чотири роки федеральним урядом подається звіт про становище молоді;

- в рамках шістнадцяти федеральних земель у якості найвищого органу у справах молоді також працюють міністерства у справах молоді. Встановлено, що велику роль у здійсненні молодіжної політики на місцевому рівні у Німеччині відіграють недержавні об'єднання: молодіжні організації, благодійні установи, церква, громадські організації, юридичні об'єднання та групи самодопомоги. Ці об'єднання, що діють у рамках партнерського співробітництва з державою, з одного боку, є сполучною ланкою між молоддю та органами державної і муніципальної влади, з іншого – сприяють доведенню і впровадженню основних ідей державної молодіжної політики через використання програм державно-приватного партнерства.

Узагальнення стратегій молодіжної політики земель Німеччини, прийнятих впродовж 2017-2019 рр., змінених у 2020 р. (через вплив пандемії Covid-19 і карантинних обмежень, які суттєво змінили умови життєдіяльності молоді), показало, що вказані цілі застосовуються в дев'яти сферах діяльності:

1. Цілісна освіта - посилення неформальної / формальної освіти (пропозиція молоді освітніх програм, курсів).
2. Надання молодим людям можливості для самостійних дій (власний вибір форм навчання, місць практики, професіоналізація тощо).
3. Сприяння соціальній інтеграції (прямий та / або непрямий вплив на соціалізацію через залучення до суспільного життя).
4. Сприяння міжкультурній відкритості.
5. Розширення участі молоді у громадянському суспільстві.
6. Просування відкритості у сфері гендерної різноманітності.

7. Підвищення медіаграмотності молоді.

8. Посилення зусиль із запобігання (правому) екстремізму.

9. Сприяння отриманню молодими людьми досвіду взаємодії із громадянами, організаціями, установами в ЄС на міжнародному рівні (участь у програмах-обмінах, практиці).

За результатами оцінки державної політики Німеччини в досліджуваній сфері [6] встановлено, що в кінці 2019 року федеральним урядом Німеччини було прийнято нову молодіжну стратегію, яка показала високі результати ефективності в умовах змін, що відбулись в країні, світі (це зокрема карантинні заходи, збільшення чисельності іммігрантів із країн з військовими конфліктами). Серед основних позитивних напрямів такої політики слід відзначити:

- створення нових форматів спільних проєктів, які відходять від відомчо-орієнтованого погляду на молодіжну політику і використовуються для міжсекторальних тем. Наприклад, при федеральному міністерстві економічного співробітництва та розвитку створено Молодіжну раду. Основна мета Молодіжної ради – зробити політику розвитку Німеччини сприятливішою для дітей та молоді. В її рамках задіяно фахівців із різних секторів, які брали участь у підготовці, впровадженні проєктів у сфері молодіжної політики (науковці, педагоги з різних дисциплін, психологи, представники бізнесу, соціального сектору тощо). Зазначені проєкти узгоджувались із представниками Молодіжної ради;

- впровадження системи контролю реалізації молодіжної політики, який передбачає розгляд запланованих змін у федеральній політиці, оцінку їх потенційного впливу на молодих людей. Результати таких контрольних перевірок оцінюються з боку політиків, громадських діячів, приймаються до уваги при подальшій законотворчості;

- створення дискурсу стосовно впровадження нових сфер формування молодіжної політики, актуальних для молоді в умовах сучасних викликів як на рівні Німеччини, так і країн-учасниць ЄС. Вказаний дискурс знайшов широке впровадження в 2020 - 2021 рр.

Розкриємо основні характеристики молодіжної політики в сучасній Швеції.

Окрім вищезгаданого наднаціонального, у Швеції існує національний рівень регулювання цієї сфери.

Вивчення законодавства, матеріалів наукових джерел [9; 10] показало, що чинним керівним документом для шведської молодіжної політики є урядовий законопроект «В центрі уваги молодь – політика гарних умов життя, влади та впливу». Ключові частини законопроекту були прийняті парламентом країни в 2014 році. Встановлено, що вказаний законопроект містив низку програмних заходів уряду, які були оновлені в березні 2021 року (в рамках програми на 2021-2024 рр.). Виявлено, що зазначена програма включала 100 урядових ініціатив у межах чотирьох пріоритетів, серед яких: психічне благополуччя молодих людей;

їх соціальна інтеграція та ринок праці; повноцінне дозвілля для всіх молодих людей; їх участь у житті суспільства.

Дослідження програмних матеріалів показало, що ціллю національної молодіжної політики країни є: доступ до хороших умов життя, можливість його формувати, впливати на розвиток суспільства. На рівні уряду встановлено, що молодіжна політика повинна бути міжгалузевою, вирішувати освітні і соціально-економічні питання, проблеми зайнятості, питання дозвілля та культури, приватного бізнесу, впливу на рішення влади в різних сферах (в тому числі екології).

Визначено, що в Швеції муніципалітети мають значну автономію щодо реалізації молодіжної політики. Національна молодіжна політика є обов'язковою для міністерств і центральних державних органів, але має рекомендаційний характер на місцевому рівні.

Аналіз інституціонального забезпечення [10] в цій сфері показав, що уряд Швеції несе спільну відповідальність за реалізацію та оцінку молодіжної політики. Міністерство культури відповідає за молодіжну політику, відділ громадянського суспільства та національних меншин, який знаходиться у підпорядкуванні міністерства культури, здійснює координацію та розробку питань молодіжної політики, включаючи її міжгалузеві цілі. Шведська агенція із справ молоді і громадянського суспільства забезпечує реалізацію молодіжної політики за допомогою: надання, збору та розповсюдження інформації; сприяння координації зусиль уряду в цій сфері; взаємодії з державними органами, муніципалітетами; поширення державних грантів серед організацій громадянського суспільства.

В ході аналізу молодіжної політики Німеччини та Швеції, за результатами узагальнення наукових матеріалів ([1, с. 33; 4; 5] встановлено, що вона може бути ідентифікована як модель соціального партнерства між суспільством і державою. Молодіжна політика вказаних країн характеризується особливою роллю держави як гаранта соціального забезпечення молодого покоління, впливом основних сфер суспільства (економіки, освіти та науки, соціальної сфери, культури тощо), участю молоді у соціалізації, громадянському житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Краснопольська Т.М. Європейські моделі молодіжної політики та перспективи для України // Політичне життя. 2019. № 3. С. 31-36.
2. Alexandre P., Walther A., Demet L., Loncle P. Regimes of youth participation? Comparative analysis of youth policies and participation across European cities. *Young: Nordic journal of youth research*. 2020. No. 29(2). P. 191-209.
3. Beinborn N., Grohs S., Reiter R., Ullrich N. Eigenständige Jugendpolitik: Varianz in den Ländern. *Z Vgl Polit Wiss*. 2018. No. 12. S. 743-762.
4. Boetzelen P. Les Institutions Européennes et La Jeunesse : Rôles, Objectifs et Instruments. In *L'Europe de La Jeunesse : Enjeux et Pratiques Des Politiques Publiques*, ed. P Loncle. Rennes: Presses de l'École des hautes études en santé publique. 2017. No. 1. P. 8–20.

5. Chevalier T., Loncle P. Introduction: the Development of Youth Policies in Europe in Past Decades. *Youth and Globalization*. 2021. No. 3. URL: https://brill.com/view/journals/yogo/3/1/article-p1_1.xml (дата звернення: 01.03.2022)
6. Die Jugendstrategie der Bundesregierung. URL: <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/themen/kinder-und-jugend/jugendbildung/jugendstrategie?view=> (дата звернення: 01.03.2022)
7. Gärtner K., Ponocny I. Der Better-Life-Index Jugend: Was kann er für eine evidenzbasierte Jugendpolitik leisten? *Momentum Quarterly*. 2018. Vol. 7. No. 4. S. 188-201.
8. Gütmane S. The discourse on the situation of youth in the european Union in the context of policies and research. *Tiltai*. 2020. Vol. 84. P. 19-36.
9. Olofsson J., Kvist M. Is the Swedish transition regime still universalistic? A study on growing socio-geographical differences in youth establishment patterns. *Policy Futures in Education*. 2020. Iss. 1. P. 111-127.
10. Regeringens skrivelse 2020/21:105. Ungdomspolitisk skrivelse. Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen. Stockholm den 18 mars 2021. URL:<https://www.regeringen.se/495768/contentassets/6865beb448ed4554975a41e56e1f47a0/ungdomspolitisk-skrivelse-skr-202021105.pdf> (дата звернення: 01.03.2022)

REFERENCES

1. Krasnopolska, T.M. (2019). Yevropeiski modeli molodizhnoi polityky ta perspektyvy dlia Ukrainy [European models of youth policy and prospects for Ukraine]. *Politychne zhyttia - Political life*, 3, 31-36 [in Ukrainian].
2. Alexandre, P., Walther, A., Demet, L., Loncle, P. (2020). Regimes of youth participation? Comparative analysis of youth policies and participation across European cities. *Young: Nordic journal of youth research*, no. 29(2), pp. 191-209 [in English].
3. Beinborn, N., Grohs, S., Reiter, R., Ullrich, N. (2018). Eigenständige Jugendpolitik: Varianz in den Ländern. *Z Vgl Polit Wiss*, n. 12, pp. 743-762 [in German].
4. Boetzelen, P. (2017). Les Institutions Européennes et La Jeunesse : Rôles, Objectifs et Instruments. In *L'Europe de La Jeunesse : Enjeux et Pratiques Des Politiques Publiques*, ed. P Loncle. Rennes: Presses de l'Ecole des hautes études en santé publique, no. 1, pp. 8–20 [in French].
5. Chevalier, T., Loncle, P. (2021). Introduction: the Development of Youth Policies in Europe in Past Decades. *Youth and Globalization*, no. 3. Retrieved from https://brill.com/view/journals/yogo/3/1/article-p1_1.xml [in English].
6. Die Jugendstrategie der Bundesregierung. URL: <https://www.bmfsfj.de/bmfsfj/themen/kinder-und-jugend/jugendbildung/jugendstrategie?view=> [in German].
7. Gärtner K., Ponocny I. Der Better-Life-Index Jugend: Was kann er für eine evidenzbasierte Jugendpolitik leisten? *Momentum Quarterly*. 2018. Vol. 7. No. 4. S. 188-201 [in German].
8. Gütmane S. The discourse on the situation of youth in the european Union in the context of policies and research. *Tiltai*. 2020. Vol. 84. P. 19-36 [in English].
9. Olofsson J., Kvist M. Is the Swedish transition regime still universalistic? A study on growing socio-geographical differences in youth establishment patterns. *Policy Futures in Education*. 2020. Iss. 1. P. 111-127 [in English].
10. Regeringens skrivelse 2020/21:105. Ungdomspolitisk skrivelse. Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen. Stockholm den 18 mars 2021. Retrieved from <https://www.regeringen.se/495768/contentassets/6865beb448ed4554975a41e56e1f47a0/ungdomspolitisk-skrivelse-skr-202021105.pdf> [in Swedish].